

Kopřivka a kontaktní dermatitida

Mgr. Hana Leblochová

Ústavní lékárna Masarykova onkologického ústavu, Brno

Kopřivka a kontaktní dermatitida jsou kožní onemocnění vyskytující se v celé populaci poměrně často a je zcela běžné, že pacienti řeší lehčí formy samoléčením, tedy návštěvou lékárny. Role farmaceuta a farmaceutického asistenta pak spočívá ve výběru vhodného léčivého přípravku, v edukaci pacienta o správném ošetření postižené kůže, ale i zabránění dalších recidiv. V neposlední řadě je nutné rozpoznat, kdy pacienta odeslat k lékaři.

Klíčová slova: kopřivka, kontaktní dermatitida, antihistaminika, léčba.

Urticaria and contact dermatitis

Urticaria and contact dermatitis is a skin disease often occurred in the population. It is quite common that patients solve lighter forms by self-medication, thus visiting the pharmacy. The role of pharmacists and pharmaceutical assistants then consists in choosing the appropriate medicine, in patient education about proper treatment of affected skin, but also prevention of further recurrences. Finally, it is necessary to recognize when to send a patient to the doctor.

Key words: urticaria, contact dermatitis, antihistamines, treatment.

Dermatol. praxi 2013; 7(3): 139–140

Kopřivka neboli urtikarie je většinou klinickým vyjádřením alergie I. typu (reakce časně přecitlivělosti), kdy po opakovaném setkání s vyvolávajícím faktorem (alergenem) dochází u senzibilizované osoby k masivnímu vyplavení histaminu z žírných buněk a ke vzniku zánětu. Tento častý patologický proces postihující kůži bývá charakterizován náhlým výsevem pupenů (pomfů) a v přibližně 30 % případů i angioedémem. Pomfy se vyznačují centrálním otokem různé velikosti, většinou periferně obklopené erytémem. Výsev může být lokální, kdekoli na těle, nebo se může jednat o tzv. generalizovanou kopřivku s hustým výsevem převážně na trupu a končetinách. Urtikarii zpravidla doprovází svědění nebo pocit pálení a většinou odeznívá do 24 hodin po skončení expozice alergenu. Pro kopřivku je typické, že svědivé pupeny po několika hodinách mizí, ale mohou se objevit na jiném místě. Angioedém vzniká na kůži v místech řídkého vaziva (oční víčka, rty, genitál), může postihovat také sliznice (průdušky, dutinu ústní, trávicí trakt) a odeznívá pomaleji než kopřivka, až do 72 hodin. Alespoň jednou se v průběhu života může s kopřivkou setkat až 20 % populace. Kopřivku vyvolává celá řada příčin např. potraviny, léky, latex, infekce aj. a také fyzikální faktory (kopřivka chladová, tepelná, tlaková, solární, cholinergní). Pokud trvá méně než 6 týdnů, hovoříme o akutní kopřivce, při delším průběhu už se jedná o kopřivku chronickou.

Základem léčby jsou celková antihistaminika a přípravky omezující svědění (lokál-

ní antihistaminika a lokální kortikosteroidy). Z volně prodejných perorálních antihistaminik je u nás registrován cetirizin, levocetirizin, loratadin a dimetinden (tabulka 1). V souvislosti s léčbou kopřivky stojí též za zmínku dva přípravky vázané na lékařský předpis, bisulepin (Dithiaden) a hydroxyzin (Atarax). Oba preparáty působí sedativně a výrazně ovlivňují svědění. Kombinace hydroxyzinu na noc a antihistaminika 2. generace přes den je obzvláště vhodná u pacientů s kopřivkou a úzkostnými stavy nebo depresemi. Ze zevních přípravků se používá dimetinden a difenhydramin (tabulka 2), dále pak kortikosteroidy ve formě lotia, jež jsou ale vázány na lékařský předpis. K omezení svědění mohou být použity i přípravky s obsahem mentolu. Samozřejmostí je co nejrychleji zabránit působení vyvolávající noxy a v případě těžšího průběhu vyhledat lékaře.

Kontaktní dermatitida je povrchové neinfekční zánětlivé onemocnění kůže, při kterém se většina změn odehrává v epidermis. Podle etiologie je nutno rozlišit iritační dermatitidu a alergickou kontaktní dermatitidu, i když klinicky jsou odlišitelné jen obtížně. **Iritační kontaktní dermatitida** je odpovědí na exogenní působení dráždivých látek, není tedy podmíněná imunologicky. Intenzita poškození kůže je ovlivněna chemickou povahou noxy, její koncentrací a délkou působení na kůži. Mezi látky s iritačním potenciálem patří dezinfekční prostředky, tenzidy, mýdla, oleje, mazadla, odmašťovadla, vápno, cement aj. Na druhou stranu **alergická kontaktní dermatitida** je

projevem alergie IV. typu (reakce oddálené přecitlivělosti) a manifestuje se 12–24 hodin po styku s alergenem. Předpokladem pro vznik alergické kontaktní dermatitidy je senzibilizace kontaktním alergenem v předchozím období. Po novém kontaktu s příslušným alergenem dochází k zánětlivé reakci kůže. Klinický obraz bývá rozmanitý, často se projevuje lézemi nacházejícími se pouze v místě kontaktu s vyvolávající látkou. V akutní fázi jsou léze často mokvavé a bývá subjektivně pocítováno svědění. Vzniklá přecitlivělost je obvykle trvalá. Mezi nejběžnější kontaktní alergeny patří kovy (nikl, chrom, kobalt), guma, složky kosmetických přípravků, léčiva (lokální anestetika, antibiotika), dezinfekční přípravky, barviva aj.

Prevencí recidiv kontaktních dermatitid je především nutné zamezení kontaktu s vyvolávající látkou. Léčba většinou postačuje lokální, používají se kortikosteroidní externa v různých lékových formách podle klinického obrazu kontaktní dermatitidy, s případným použitím celkových antihistaminik k zabránění svědění. Volně prodejný Hydrocortison Léčiva ve formě masti ale není vhodný na akutní mokvající projevy. V akutní fázi se na mokvající léze aplikují vysychavé obklady např. Solutio Jarisch 3 % nebo Solutio acidi borici 3 %. K prevenci recidiv kontaktní dermatitidy na rukou se používá Indulona mast, obsahuje však lanolin, na který může být pacient přecitlivělý.

Článek přijat redakcí: 20. 9. 2013

Článek přijat k publikaci: 2. 10. 2013

Tabulka 1. Přehled volně prodejných perorálních antihistaminik

Léčivá látka	Léčivý přípravek	Léková forma/balení	Dávkování	Pozn.
Cetirizin	Alerid	Por tbl flm 10×10 mg Por tbl flm 20×10 mg Por tbl flm 30×10 mg Por tbl flm 50×10 mg	1× denně 10 mg, děti 6–12 let 2× denně 5 mg, děti 2–6 let 2× denně 2,5 mg	KI: přecitlivělost na cetirizin, podání dětem mladší 6 let, podání v těhotenství a kojení NÚ: ospalost, bolest hlavy, závratě, tráv. obtíže, sucho v ústech
	Analerjin	Por tbl flm 7×10 mg Por tbl flm 10×10 mg Por tbl flm 30×10 mg Por tbl flm 50×10 mg Por tbl flm 90×10 mg		
	Apo-cetirizin	Por tbl flm 10×10 mg Por tbl flm 20×10 mg		
	Cerex	Por tbl flm 7×10 mg		
	Cetixin	Por tbl flm 10×10 mg Por tbl flm 30×10 mg Por tbl flm 100×10 mg		
	Livoreactine	Por tbl flm 7×10 mg Por tbl flm 21×10 mg		
	Zodac	Por tbl flm 7×10 mg		
	Zodac gtt	Por tbl flm 10×10 mg		
	Zodac sir	Por gtt sol 1×20 ml Por sir 1×100 ml/0,1 g		
	Zyrtec	Por tbl flm 7×10 mg Por tbl flm 20×10 mg Por gtt sol 1×20 ml		
Levocetirizin	Contrahist 5 mg	Por tbl flm 7×5 mg Por tbl flm 14×5 mg Por tbl flm 28×5 mg Por tbl flm 98×5 mg	Dospělí a děti od 6ti let 1× denně 5 mg	KI: přecitlivělost na levocetirizin, podání dětem mladší 6 let, podání v těhotenství a kojení NÚ: ospalost, bolest hlavy, závratě, tráv. obtíže, sucho v ústech
	Levoxal 5 mg	Por tbl flm 7×5 mg Por tbl flm 14×5 mg		
	Volnostin	Por tbl flm 7×5 mg Por tbl flm 14×5 mg		
	Xyzal	Por tbl flm 7×5 mg Por tbl flm 14×5 mg		
Loratadin	Claritine	Por tbl nob 7×10 mg Por tbl nob 10×10 mg Por tbl nob 30×10 mg Por sir 1×120 ml	Dospělí a děti 2–12let > 30 kg 1× denně 10 mg, Děti < 30 kg 1× denně 5 mg (sirup 1 mg/1 ml)	KI: přecitlivělost na loratadin, podání dětem mladší 2 let, podání v těhotenství a kojení NÚ: ospalost, bolest hlavy, závratě, tráv. obtíže, sucho v ústech
	Loratadin-Ratiopharm	Por tbl nob 7×10 mg		
Dimetinden	Fenistil gtt	Por gtt sol 1×20 ml	1× denně 4 mg, děti 0,1 mg/1 kg hmotnosti	KI: přecitlivělost na dimetinden, podání dětem mladší 12 let, podání v těhotenství a kojení NÚ: ospalost, bolest hlavy, závratě, tráv. obtíže, sucho v ústech
	Fenistil 24	Por cps pro 10×4 mg Por cps pro 20×4 mg		

Tabulka 2. Přehled lokálně používaných přípravků při léčbě kopřivky

Léčivá látka	Léčivý přípravek	Léková forma/balení	Dávkování	Pozn.
Dimetinden	Fenistil	Drm gel 30 g/30 mg	2–4× denně v tenké vrstvě na postižená místa	Použití v 1. trimestru těhotenství a při kojení po konzultaci s lékařem. KI: přecitlivělost na dimetinden, Roll-on ne dětem do 6 měsíců
		Roll-on eml 8 ml/0,8 mg		
Difenhydramin	Psilo-balsam	Drm gel 20 g	2–4× denně v tenké vrstvě na postižená místa	Použití v těhotenství a při kojení po konzultaci s lékařem. KI: přecitlivělost na difenhydramin
		Drm gel 50 g		

Literatura

- Carr TF, Saltoun CA. Chapter 21: Urticaria and angioedema. *Allergy Asthma Proc.* 2012; 33(Suppl 1): S70–72, Review.
- <http://www.remedia.cz/Okruhy-temat/Alergologie/Soucasne-moznosti-lecby-urtikarie/8-Q-EW.magarticle.aspx>.
- Databáze registrovaných léčivých přípravků SÚKL [on line]. Dostupná na: <http://www.sukl.cz/modules/medication/search.php>.
- Volně prodejné přípravky v praxi Lékárníka a lékaře. Edukafarm spol s. r. o. 2011.

- Košťálová D. Urticaria. Doporučené postupy pro praktické lékaře. ČLS JEP [on line]. Dostupné na webu: <http://www.cls.cz/seznam-doporučených-postupu>.
- EAACI/GA²LEN/EDF/WAO guideline definition, classification and diagnosis of urticaria [on line]. Dostupné na: http://www.euroderm.org/images/stories/guidelines/guideline-update-eaaci_ga_2_lwn_edf_wao_guideline_definition_classification_and_diagnosis_of_urticaria.pdf.
- Mortz ChG, Andersen KE. Allergic contact dermatitis in children and adolescents. *Contact Dermatitis* 1999; 41: 121–130.

- Micro-verze AISLP- 2012.2, stav k 1. 4. 2012.

- Lincová D, Farghali H, et al. Základní a aplikovaná farmakologie. Galén, Praha, 2002.

Mgr. Hana Leblochová

Ústavní lékárna Masarykova onkologického ústavu
Žlutý kopec 7, 656 53 Brno
hana.leblochova@mou.cz